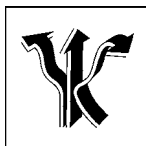

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

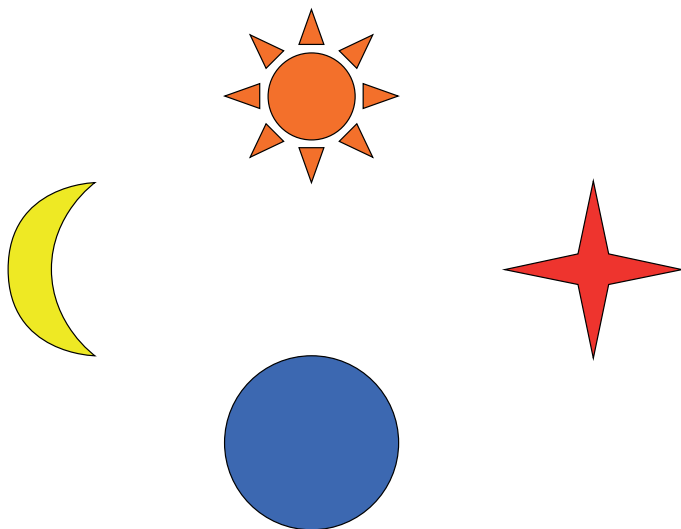
Українсько-Азербайджанський Інститут соціальних наук
і самоврядування ім. Г. А. Алієва

МАУП

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНОЗНАВСТВА

*Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції
на базі кафедри українознавства*

Київ
ДП "Видавничий дім "Персонал"
2012

Редакційна колегія:

Бідзюра І. П. — директор УАІСНС, д-р політ. наук, проф.;
Шилов Ю. О. — зав. каф. українознавства, академік МКА, канд. іст. наук, проф.;
Соколовська К. М. — заст. зав. каф. українознавства, канд. іст. наук, доц., проф. МКА

Затверджено до друку Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 11 від 25.06.12)

Видання здійснене в рамках проекту “Наукові праці МАУП”

Актуальні проблеми українознавства: [звед. зб. матер. наук.-практ. Д-87 конф.]. — К.: МАУП, 2012. — 286 с.

Розкриваються історичні, теоретичні та методологічні аспекти українознавчої дисципліни не тільки як складової духовності українства, а й як феноменального явища світової цивілізації.

Проаналізовано роль і місце науки українознавства у розбудові демократичного суспільства суверенної європейської держави України.

Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів.

ББК 87я73

ЗМІСТ

І. П. Бідзюра Вступне слово	6	І. Алмаші Україна в трансрегіональному вимірі політики ЄС	76
Ю. О. Шилов Актуальні проблеми українознавства	8	Г. А. Гайдукевич Новая генерация украинцев и государственное двуязычие в Украине.....	82
В. Ф. Баранівський Українознавство як чинник розвитку політичної культури	19	О. М. Міхатуліна Порівняльне правознавство як засіб зближення трудового законодавства України із законодавством Європейського Співтовариства	92
Микола Дорошко Проблема соборності українських земель: історична ретроспектива і сучасний стан	23	Б. В. Бернадський “Українське питання” у роки Першої Світової війни (крізь призму політичної поліції)	96
А. П. Самодрин Від регіональної політики до регіонального самоврядування: кременчуцький регіон	32	Нгуен Куинь Май Энергетические региональные структуры безопасности Евразии.....	111
П. В. Пиріг До питання про становище українського козацтва в другій половині XVII ст.	43	І. М. Прядко Стан кустарно-ремісничої промисловості в Україні в період НЕПУ (у 20-х роках XX ст.).....	118
Л. Литвин Пошук національної самоідентичності українців (на прикладі віршів т. зв. поемічного комплексу 80–90-х років XVI ст.)	47	О. В. Безручко Українізація та інтернаціоналізація кіноосвіти у 20–30-х роках XX ст.	124
В. П. Руденко, І. Л. Винар Прадавні клейноди — сучасні символи Білої Церкви.....	53	Артем Панакін Ставлення української влади до польських військових формувань в Україні у 1917–1918 рр.....	133
К. М. Соколовська Формування української еліти засобами українознавчих дисциплін	60	Н. А. Дорошенко Історія виникнення спільних підприємств як фактора економічного зростання країни	138
В. В. Утвенко Виховання національної свідомості та гідності українців на засадах історичного досвіду	64	В. А. Гудов Сприйняття аварії на ЧАЕС світовою спільнотою та майбутнє атомної енергетики	142
І. О. Проценко Трансформація української освітньої ментальності	67		
Є. С. Костюк Діяльність Українського Червоного Хреста у 20–30-х роках XX ст.: соціальний аспект.....	70		

УКРАЇНОЗНАВСТВО ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Актуальні проблеми українознавства, с. 19–22

Духовність сучасного українського суспільства перебуває у кризовому стані. Ознакою цього є криза національної культури та освіти, криза книговидавничої справи, конфлікти та суперечності в релігійному середовищі, міжрегіональні суперечності у сфері духовності та культури, засилля російської та іншої іноземної культури, літератури, засобів масової інформації тощо. Зазначені проблеми з усією очевидністю викликають кризу в політичному, економічному, соціальному житті суспільства. Таким чином, духовна, культурна сфера стає вирішальною у забезпеченні розвитку, стабільності та єдності українського суспільства.

Ключовою проблемою для науковців, політиків, державних діячів у забезпеченні єдності та розвитку українського суспільства є пошук критеріїв та підходів до вирішення цієї проблеми. Світовий досвід та досвід України показує, що забезпечити єдність суспільства, нації шляхом забезпечення тільки матеріального добробуту громадян — неможливо. Людина, особистість є передусім духовним феноменом. Націю, народ також характеризує та поєднує як соціальну спільноту

характерна для неї культура, духовність, ментальність. А тому поєднати українську націю, український народ можна насамперед відродженням та збагаченням української духовності та культури.

Незаперечним елементом національної культури є мова нації. На роль та значення національної мови у житті суспільства вказує ряд сучасних дослідників (П. П. Кононенко, М. І. Михальченко, І. Ф. Надольний, Т. А. Хорольська, Т. С. Скубошевська, Т. В. Цимбал, І. О. Бушман, З. Ф. Самчук, Г. С. Гамрецька та ін.). Так, зокрема, Т. С. Скубашевська пише: «Характерно, що в контексті комунікації, міжкультурного діалогу розмаїття мов не лише не виключає, а й потребує зміцнення духу і простору функціонування рідної мови. Вивчаючи рідну мову людина одночасно засвоює категорії, якими користується її народ і її культура. Як член спільноти вона формує своє бачення світу не на основі самостійного опрацювання своїх переживань, а в рамках закріпленого в поняттях мови досвіду її мовних предків... Рідна мова є основою спілкування спільноти, це ланцюг, що поєднує нинішнє покоління з минулими і майбутніми, єднає людей у просто-

рі... Досвід показує, що народ, який втрачає рідну мову, від міжкультурного діалогу поступово віддаляється (відходить) і, навпаки, народ, який утверджує свою мову у мовному розмаїтті цивілізації, втягується у цей діалог усе більш поважно та інтенсивно” [1, 10–11].

Політична культура є не тільки складовою культури загалом, а й важливим елементом політичної системи суспільства. Політична культура функціонує як у сфері політичного життя, так і зачіпає усі сфери суспільства.

З огляду на зазначене, важливо проаналізувати стан політичної культури в Україні в умовах сьогодення. Насамперед від того, які політичні сили приймають політичні рішення та реалізують їх, залежить стан суспільства, шляхи та засоби вирішення найважливіших проблем суспільного розвитку. Очевидним є те, що українське суспільство, його проблеми та досягнення значною мірою залежать від політичної культури державних діячів та політиків. Рівень політичної культури сучасних політиків нам відомий. Багато з них є дуже далекими від розуміння та інтересів української культури. Маємо те, що маємо. Хоча очевидно, що є в Україні люди з набагато вищим рівнем інтелекту, духовної та політичної культури. Проте, на жаль, вони поки що не в змозі добратися до олімпу політичної влади. Слід визнати, що головна причина цього — недостатній рівень культури, політичної свідомості більшості громадян України. Крім того, все більше спрацьовує і так званий фінансовий та адміністративний ресурс. В Украї-

ні немало достойних людей, які могли б бути серед тих, хто створює та затверджує закони, хто приймає політичні рішення. На питання: “Чи має хто з представників інтелігенції сьогодні реальну можливість досягти владних вершин?” — очевидно є відповідь: “Ні”. Хоча б тому, що абсолютна більшість представників сучасної української інтелігенції знаходяться на межі бідності.

У чому ж, головне, полягає недолугість політичної культури мислення та дії сучасних українських політиків і, звичайно ж, значної частини населення? Насамперед це недооцінювання проблем єдності українського суспільства та шляхів їх вирішення. Неупереджений погляд свідчить, що владні структури України просто “не помічають” процесів, які ведуть до розколу суспільства, зокрема, за **ознаками регіональної, релігійної та мовної культури**, а іноді й потурають їм. У країні посилюється вплив російського націоналізму, який, безумовно, буде викликати посилення радикальних форм українського захисного націоналізму. В політичних колах, які були при владі в період правління Л. Кучми, превалювала думка про те, що вирішення економічних проблем у державі пом’якшить протистояння у суспільстві. Такий підхід є необґрунтованим та хибним. Політика, яка не бере до уваги духовних аспектів людського буття, не є реалістичною. Реалізм такої політики позірний: як засвідчує міжнародний досвід (Квебек, Велс, Косово), високий рівень добробуту не усуває значущості національно-культурних чи релігійних домагань різних соціаль-

них та політичних сил. Очевидно, що низький рівень політичних рішень зумовлюється низьким рівнем особистісного культурного та політичного розвитку тих, хто приймає ці рішення.

Виключно важливу роль у **формуванні політичної культури суспільства** відіграє **українознавство**. Вбачається, що далеко не всі представники владних структур і нині достатньо усвідомлюють важливість проблеми українознавчого виховання як українців, так і всього населення України, а також необхідності не тільки контрінформаційних, а й широких наступальних заходів в інтересах відродження, ствердження та поширення всього українського як в Україні, так і за її межами. Перед українознавством стоїть завдання — відігравати усе більшу не тільки просвітницьку роль як науки самопізнання, а й **усе більш активну державотворчу та захисну функцію**. Воно повинно вивчати та пропагувати українство, українське життя, а також й стати **ідеологією державних структур, провідних політичних партій та громадських рухів**. На сьогодні, на жаль, такого стану насправді немає. Без національно-свідомої, патріотично налаштованої політичної еліти неможливе українське відродження. Такий висновок випливає із розуміння принципової єдності та взаємозалежності політичних, культурних та етнонаціональних процесів у суспільстві.

Українознавство має стати філософією, ідеологією конкретної наступальної дії. Велика робота по відродженню життя та істо-

рії українства має доповнюватися активними заходами політичного, культурологічного, правового та державотворчого характеру. Конкретні вимоги та пропозиції до влади як у центрі, так і на місцях, можуть здійснюватися у сфері захисту української мови, культурних пам'яток, культури загалом, українських засобів масової інформації, закладів науки, освіти та виховання тощо.

Насамкінець слід зауважити, що процес демократизації, розбудови громадянського суспільства не може бути справжнім, якщо не задовольняються природні права громадян України. Так, на сьогодні багато з етнічних українців не мають реальної можливості оволодіти рідною мовою, сповідувати свою національну релігію тощо. А мова, як відомо, це душа народу. Отже, "Чи може стати етнічний українець національно-свідомою особистістю за умови, якщо він тільки тілом, але не своєю душею є українцем?" Звичайно, ні! Історія знає немало прикладів, коли українці за походженням ставали чужими для свого народу (українці-яничари, манкурти та ін.). Якщо будується демократичне, громадянське суспільство, то має здійснюватися головне — задоволення природних прав людини бути самими собою: українцем, росіянином, поляком, молдованином, євреєм... А поки що природні права саме українців на своїй етнічній землі найменш враховуються у процесі демократизації та громадянських перетворень. У них фактично відбирають природне право на національну мову, духовність, національну культуру, зрештою — **національну самосвідомість**, як

представників великого та славного історичного народу.

Таким чином, українознавство має відігравати вирішальну роль у відродженні та формуванні українців, як справжніх патріотів своєї нації та держави. Проте це можливо лише за умов, коли його зміст пронизуватиме усі сфери суспільно-політичного життя українського суспіль-

ства, коли воно стане ідеологією конкретної наступальної дії.

Література

1. *Скубашиєвська Т. С.* Мовні стратегії у формуванні міжкультурного діалогу у європейському просторі (соціально-філософський аналіз) // Автореф. дис. канд. філос. наук. — К.: Ін-т вищої освіти АПН України, 2005. — 19 с.